א) רלמה. יעב"ן, ב) כתובות לו:, ג) לעיל סג: סד. ערכין יט. [מיר ז:], ד) [לקמן קסד. יבמות קו. כתובות כא.

יבמות קו. כתובות כא. סנהדרין ל.], ד) יבמות קו., 1) [מלשון תוספות ד"ה מ"ש

מדרבא וכו' אא"כ מכירין

מדרבח וכז׳ חח״כ מכירין משום דחיישיען לב״ד טועין ולא העתיקו מ״ש לאו נראה יפה דל״ג והדין עמהם כמבואר להמעיין],

מוסף רש"י

. ולא את הבור ולא את

הדות. המוכר את הבית לא מכר אם הבור שבה או אם

תכל מת הבתר שנה מו מת הדות, בור בחפירה בלא בנין כתלים, ודות בבנין (ערכין יש.) דגם את הבור ואת

הדות אינו בכלל בית ודעיד

טא.). אף על פי שכתב לו עומקא ורומא. דעומקא ורומא נסתמא לא קני ואהני

עומקא ורומא למיקני עומקא ורומא ולא למקני בור ודות

שתשמישן חלוק מן הבית שאינו עשוי אלא לשאוב ממנו

שחינו עשוי חנה נשחוב ממנו מים (כעיד ד.) דלה אתי לרבויי אלה עליות ומעקה וקרקעית הבים, שאם רלה מוכר לחפור תחת הבים

מוכר נחפור מחת הבים.
לוקח מעכב עליו (כעיל סה.)
וצריך. מוכל, ליקח לו
דרך. מן הלוקח לילך כה
לחותו צור ודות, שהרי כל
הקרקע מכר לו ולא שייר
בה כלות, דסבירא ליה מוכר

בה כנוס, דספירח ניה מוכר בעין יפה מוכר (ערכין יה:). רחכ"א אין צריך ליקח לו דרך. דמוכר בעין רעה מוכר ודרך שייר לו (שם ובע"ז לעיל דה:) דלמתיען

כשם ששייר את הבור ואת

כשם ששיר מת הכור וחת הדות לעלמו כך שייר לו לרך (מיד ד.). בדנקן שאמר לר. מוכר ללוקת בית אני מוכר לך חדץ מאלו. בור ודות, שאינו צריך ליקח לו דרך. כיון ללל לריך לפרושי, דכא מקמתא נמי אין לפרושי, דכא מקמתא נמי אין

ודאי לטפויי מילתא קאמר ולהודיעו שמשייר לעצמו

(ערכין יט.) ולרבנן לא אתי לטפויי כלל, דבלאו הכי שייר

לעלמו דרך ולרווחא דמילחא אמר כן שלא יאמר הלוקח כל הבית מכרת לי ולא עכבת

כל הבית תכלם ני זלח עכבת דרך, שאין כל מוכרין בקיאין בדינין והלכך פילש כל כך (עשיד TD). לפיכך. הואיל מון חוללין אא"כ מכירין, בותבין גט חליצה. עדים

שראו שחללה יכולין לכתוב

מנחו שמנכם יכופן כמוב לה ולש"ם שאין מכירין ולא חיישינן שמא טעו ב"ד בהלכה זו לומר חולצין אע"פ שאין מכירין וחלצו לה ממי שאינו

'במה (יבמות קו.).

קםח א מיי׳ פי״א מהל׳ וכיה ומחנה הלי"נו סי' רנג סעיף ח: קסמ ב טוש"ע חו"מ סי' רנה סעיף א:

קע ג מיי׳ פ״ו מהל׳ עדות קע ג מיי פ"ו מהלי עדות הל"ד טוש"ע חו"מ סיי מו ס"ח: קעא ד מיי פ"ד מהלי יבום הלי כט סמג

עשין נא טוש"ע אה"ע סי קסט סעיף נו: קסט סעיף נו: קעב ה מיי פי״א מהלי גירושין הלי י סמג

עשין ז' טוש מוטים קנה מעיף ח: קעג ד מיי פ"ד מהלי יבום הל' כט סמג עשין נכ טוש"ע אה"ע סיי קסט מעיי נו ופי סדר חליצה סעיף לה

עשין נ טוש"ע אה"ע סי

בהג"ה: קעד ז מיי' פי"א מהלי גירושין הלכה י סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סיי קנה ס"ח: קנה ח מיי פ"ו מהלי

עדות הלכה ה: קעו ט מיי׳ פי״ב מהלי זכיה ומתנה הלי״ג סי' רנו סעיף ב:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ידה וכו" עלם מחלה. כ"ב כלומר מחלה. מ"ב כלומר ללפוקי היכל דעשלה שותף בין הבנים ושתקה דמחלה לו כחובת' בכך כדלעיל בדף קלב: (ב) ד"ה ולה לא היל לרו מובר ובר ובר אש"ב: (ג) ד"ה לא"ב השיל של עליך ובר אלה"ב השיכו ובר אלה"ב השיכו בריים לאינו לרוך בריים לאינו לרוך בריים לאינו בריים בריים לאינו לרוף בריים לאינו בריים ב נהל כך אינו לריך: (ד) תום' ד"ה מאי שנא וכו' שראו שחללה גט הליצה אע"פ שאין מכירין:

רבינו גרשום ודלמא בראוי לו בחובו קאמר ליה. והכי נמי בראוי לה בכתובתה והכי נמי בראוי לו בבכורתו ואמאי נוטלן ונוטל את חובו: דתנן המוכר את השדה סתם לא מכר לו את הבור ולא את הדות שבתוכה ולא את הדות שבתוכה אע״פ שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו מן הקונה דרך לילך לבור ולדות. שכשמכר לו את השדה לא שייר לעצמו שום דרך בשדה דמוכר בעין . יפה מוכר דברי ר' עקיבא: וחכמים אומרים אינו צריך ליקח לו דרך. דמוכר בעין רעה מוכר: ומודה ר״ע בזמן שאמר לו. הריני מוכר בומן שאמו לד ווויני מוכו לך עומקא ורומא חוץ מאלו בור ודות שאין צריך ליקח לו דרך. דאפילו לא אמר חוץ מאלו לא היו מכורין בור ודות. וכיון דאמר חוץ מאלו לטפויי מירוא אווא. ז שייו דר דרך בורו. אלמא כל לישנא יתירא לטפויי מילתא קאתי: העדים. ששמעו הצואה: כותבין בלשון עדות. שכך בוחבין בישון עדות: שכן צוה פלוני: אע״פ שאין מכירין. גוף המעשה אם אותו פלוני חייב לו מנה או לא: לפיכך. הואיל ויכולין . לכתוב אע״פ שאין מכירין . עיקר הדבר לפיכך כשבא היורש לגרוח חורו אוחו מנה מאותו פלוני. צריך מנה מאותו פלוני. צריך להביא ראיה עדים שחייב לאביו שאלו עדים אינה ראיה שאין מעידין אלא על מה ששמעו מפי שכיב על מה ששמעו מפי שכיב מרע: אינו צריך להביא ראיה. אחרת לפי שלא היו כותבין אלא אם היו מכירין שהוא חייב לו לפיכך אין צריך להביא ראיה אחרת אלא הן: אמר רב נחמן

מאי שנא מדרכא דאמר רכא אין חולצין אלא אם כן מכירין משום דחיישינן לבית דין מועין. פירוש אם היו חולנין אע"פ שלא הכירום היו סבורין בית דין אחר שהכירום בית דין ראשון ויתירוה

לשוק על ידי אותה חלינה ולא גרסי׳ מאי שנא מדרבא אמר רב ולא אהני עומקא ורומא אלא למקני עומקא ורומא כדאמרן בפרק . סחורה ואי גרס הוי כמו וכו׳ וממילתיה דרבא קפריך כפירוש רבינו שמואל והכי איתא בפרק מצות חלינה (יבמות דף קו. ושם) בספרים ישנים אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ואין חוששין לבית דין טועין כשיעידו בבית דין אחר שחלנה או שמיאנה שיתירוה ע"י חלילה ומיאון זה שידעו שבית דין הראשון לא הכירום ורבא דידיה אמר אין חולנין אלא אם כן מכירין דחוששין לבית דין טועין כדפרישית ורש"י גרס בפרק מלות חלילה (שם) איפכא בההיא דרב סחורה דחוששין לבית דין טועין ובההיא דרבא אין חוששין ופירש דקאי אלפיכך אין כותבין שאם כתבו לה עדים גט שחללה או מיאנה ולא כתבו ואשתמודעינהו דאחוהי דמיתנא הוא חוששין שמא תראה גיטה לבית דיו אחר ויטעו ויסברו שבית דין ראשון לא חלצו אלא אם כן הכירו לכך אין כותבין ואין להקשות דכי לא יכתבו נמי ניחוש שמא יעידו בב"ד אחר ויטעו דהא אם יבאו עדים עלמן יוכלו ב"ד שני לברר על ידם אם הכירום ב״ד הראשון א ורבא אמר כו' לפיכך כותבין ואין חוששין לב"ד טועין פי׳ הואיל ואין חולנין אא"כ מכירין כותבין עדים שראו שחלצה (ד) אע"פ שאין מכירין ולא חוששין שמא טעו בית דין הראשון בהלכה וחלצו ואע"פ שלא הכירו וקשה דהשתא לא הוי ב"ד טועים דרב סחורה ודרבא שוין דבית דין טועין

ידה על העליונה שרצה נומלתז שרצה נומלת דמילתיה דרב סחורה היינו ב"ד אחר ודרבא היינו ב"ד הראשון ועוד דלפי גירסת רש"י לריך למיגרס הכא מאי שנא מדרבא אמר רב סחורה יורשין: גמ' תלוש אין מחובר דממילתיה דרב סחורה פריך ומיהו והא יש ספרים דגרסי הכי אבל אין

כתובתה סאושכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי כראוי לו נומלן ונומל את חובו ואם אמר בחובו נוטלן בחובו משום דאמר כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו ודלמא כראוי לו בחובו קאמר אמר רב נחמן אמר לי הונא הא מני רבי עקיבא היא דדייק לישנא יתירא דתנן יולא את הבור ולא את הדות אף על פי שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אין צריך ליקח לו דרך ומודה ר"ע בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך אלמא כיון דלא צריך וקאמר לטפויי מלתא קאתי הכא נמי כיון דלא צריך וקאמר למפויי מלתא קא אתי: ת"ר שכיב מרע שאמר מנה יש לי אצל פלוני יהעדים כותבין אף על פי שאין מכירין לפיכך כשהוא גובה צריך להביא ראיה דברי ר' מאיר וחכ"א אין כותבין אא"כ מכירין לפיכך כשהוא גובה אין צריך להביא ראיה אמר רב נחמן אמר לי הונא תנא רבי מאיר אומר אין כותבין וחכמים אומרים כותבין ואף רבי מאיר לא אמר אלא ימשום בית דין מועין אמר רב דימי מנהרדעא יהלכתא אין חוששין לבית דין מועין ומאי שנא מדרבא ∘דאמר רבא יאין חולצין אלא אם כן מכירין הואין ממאנין אלא אם כן מכירין ילפיכך כותבין גם חליצה יוגם מיאון ואע"פ שאין מכירין י'(מ"מ לאו) משום דחוששין לכ"ד מועין לא ייב"ד בתר בית דינא לא דייקי בית דינא בתר עדים דייקי: בתני "האב תולש ומאכיל לכל מי שירצה ומה שהניח תלוש הרי הוא של 24

נראה לר"י אלא כמה שפירש וכגירסת הספרים ישנים דמצות חליצה ב: - אחרת אלא שטר זה יתקיים בחותמיו: ואף ר' מאיר. מן הדין היה

מרע למבוע ללוה אלא דחייש רבי מאיר לבית דין טועין שיהו סבורין שהעדים לא כתבו אלא אם כן הכירו ולא יצריכו ליורשין להביא

ראיה: הלכחה אין חוששין לבים דין טועין. אלה כותבין אע"ם שאין מכירין כרב נחמן אליבה דרבנן: ה"ג מחי שנה מדרבה דחמר רבה

אין חולצין כו'. ול"ג דאמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא דאינהו חולצין וממאנין אע"פ שאין מכירין קאמרי בפרק מצום חליצה

[יבטוס קו.] אבל רבא דידיה אמר אין חולצין כו'. ואי גרס להו הכי גרס ומאי שנא מדרבא דאמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין

כו׳ ורבא דידיה אמר אין חולצין כו׳ ואדרבא קאי גמרא ופריך מ"ש האי דפסקינן הלכתא אין חוששין מדרבא דס"ל חוששין: אין

חוללין אא"ר מכירין. יבם ויבמה שבאו לפנינו לחלוץ ואין אנו יודעין שהוא יבמה אין נוקקין להם ב"ד לחלוץ כדמפרשי טעמא לקמן דחיישינן

לב"ד טועין שאם תבא לינשא לב"ד אחר ע"י חלילת ב"ד ראשון שחללו לה בלא הכרה יחירוה ב"ד שני לפי שיהו טועין לומר לא חללו לה בית דין

ראשון אא״כ הכירו שזה יבמה ולא ידעו הלכה זו שחולצין אע״פ שאין מכירין הלכך תקנו דאין חולצין אא״כ מכירין וכה״ג איכא למימר נמי אין ממאנין אין בית דין מקקין למיאון עד שיכירו שניהם מהאי טעמא גופיה: לפיכף. כיון שאין חולנין אלא אם כן מכירין כותבין עדים

גט של חליצה ומיאון להחירה אע"פ שאין מכירין דהא ודאי ב"ד הכירו כשחלצו ומיאנו והלכך אם כתבו לה עדים ראינו שחלצה ומיאנה

מפלוני אפילו לא כתבו בו ואשתמודעינהו ניסת בעדות זו: **מאי טעמא**. אין חולצין אלא אם כן מכירין לאו משום דחוששין לבית דין טועין כדפרישית שאם אתה אותר חולנין בלא תכירין יטעו בית דין שני להשיאה בלא בדיקה שיהו סבורין לא חלצו אלא אם כן הכירו שטועין

בהלכה זו (וסבורין חולנין אע"פ שאין מכירין) ולעיל נמי ניחוש לבית דין טועין ולימא אין כוחבין כרבי מאיר: וחשני בי דינא בחר בי בהלכה זו (וסבורין חולנין אע"פ שאין מכירין) ולעיל נמי ניחוש לבית דין טועין ולימא אין כוחבין כרבי מאיר: וחשני בי דינא בחר בי דינא לא דייקי. כלומר גבי חלילה ומיאונין לפיכך חקנו אין חולנין אלא אם כן מכירין שאם אתה אומר חולנין אף על פי שאין מכירין דינא לא דייקי. כלומר גבי חלילה ומיאונין לפיכך הקנו לומר כי יפה הכירו ב"ד ראשון כשחללו דב"ד שני בתר ב"ד ראשון לא דייקי דכיון דחלילה החם ודאי חישינן לב"ד טועין שיטעו ב"ד שני לומר כי יפה הכירו ב"ד ראשון כשחללו דב"ד שני בתר ב"ד ראשון לא דייקי דכיון דחלילה

ומיאונין בג' כדתנן בסנהדרין (דף ב.) קמו ב"ד במילתא ושפיר עבוד חלילה ומיאונין: בי דינא בסר עדים דייקי. כגון הכא גבי לוואת שכיב מרע לא יטעו ב"ד לומר לא כתבו עדים אלא אם כן הכירו אלא ידקדקו אחרי העדים אם הכירו בדבר אם לאו. והלכתא אין חוששין לב"ד

טועין כדפסיק רב דימי: בתבר' האב חולש ומאכיל. אהכוחב נכסיו לבנו לאחר מותו נלשיל קנו.] קאי דאקני ליה גופא מהיום ופירי לאחר מיחה

והלכך מאכיל האב בחייו פירות שתלש לכל מי שירצה אבל מה שהניח מחובר לקרקע בשעת מיתחו אע״פ שעומד לתלוש הרי הוא של בנו מקבל מתנה. ודוקא בנו אבל הכותב נכסיו לאחר אפי׳ מה שהניח מחובר לקרקע בשעת מיתתו הרי הן של יורשים שדעתו של

אדם קרובה אצל בנו יותר מאחר והכי מוכח בגמרא [קלט.]: הרי הוא של יורשין. ולא למקבל מתנה לבדו: גבו' ומקשינן סלוש אין.

מה שהניח תלוש הרי הן של יורשין אבל המחובר הרי הוא של מקבל מתנה דכגופה של קרקע דמי ואקנייה ניהליה לאחר מיחה:

והתניא

איניש עומקא ורומא: ולריד למוכר ליקח לו דרך. לבורו ולדותו ששייר לעלמו דמוכר בעין יפה מוכר ולא שייר לעלמו דרך: שאין לריך. דהא חוץ מאלו לא הוה לריך למימר למעוטי בור ודות דהא מסתמא לא קני להו לוקח אלא לטפויי לו שיור דרך לבור ודות עלמו נתכוין. ומיהו רבנן נמי מודו דכל לישנה יתירה לטפויי התי היכא דאיכא מידי לטפויי כי הכא בהך ברייתא והא דאמרן הא מני רבי עקיבא היא לאו דוקא דהוא הדין לרבנן אלא משום דאשכחן ברבי עקיבא בהדיא דדריש לישנא יתירא מוקי לה כר׳ עקיבא: העדים כותבין. מה ששומעין זכרון עדות שהיתה בפנינו שחמר פלוני שכיב מרע שפלוני חייב לו מנה ומה ששמענו כתבנו וחתמנו: מע"פ שמיו מכיריו. את הלוה או אם נתחייב לו כלום אם לאו: לפיכך. שנתנו חכמים רשות לעדים לכתוב מה ששמעו אף על פי שאין יודעין אם אמת אם שקר לריכין היתומים להביא ראיה לגבות מאותו פלוני דעדים הללו מה ששמעו מפי השכיב מרע כתבו והם לא ידעו אם ממש בדבריו אם לאו: והכמים אומרים אין כותבין וכו'. דחיישינן לבית דין טועין שיראו שכתבו העדים ויהו סבורים שהעדים לא כתבו לוואת שכיב מרע עד שחקרו תחלה היטב וידעו שדבריו אמת כדאמר ריש לקיש בכתובות (דף יט.) אין העדים חותמין על השטר אח"כ נעשה בגדול ואמר נמי עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד הלכך אין כותבין אלא אם כן מכירים שדבריו המת: הינו לריך כו'. שהרי לא כתבו אלא אם כן הכירו (a) ואינו לריך להביא ראיה

המוכר את הבית דמסתמא לא הני

ידה על העליונה. וכגון (6) שלה מחלה לו בכך: לה את הבור.

שבבית: ולא את הדות. שבבית. אינן מכורין בכלל בית (כ) דאף

על פי שכתב לו עומקא ורומא של בית דתשמיש הן בפני עלמן

א. דעדים אינם מעידים לחצאים דכיון דהעדים י באים לפני ב״ד ישאלו קו. ב. דגרסינן בדברי ר' סחורה לא חיישינן לב"ד טועים וכר', והא דלא טועים וכר', והא דלא קאמר אין חוששין לעדים טועים שמא יכתבו הם בלא הכרה, דפשיטא דעדים לא יכתבו דעדות ואשתמודענוהי, שקר לא יעידו. שם.

רבינו גרשום (המשר) שלא הספיקו. ובאו עדים שהיו באותה חליצה לפני ב״ד אחר ואמרו ב״ד לא

בין אחו האמוד בין לא הספיקו לכתוב גט חליצה כתבו לה אתם גט חליצה או גט מיאוז כותביז לה זה

יובכ (תתנה דטגופה של קלקע דתר התקליה ליהלים לחלור (תתה. ב"ד שני גם חליצה ומיאון היבם.

מאי טעמא. אין חולצין ב"ד ראשון אא"כ מכירין לאו משום דחוששין לב"ד טועין. דאיכא למיחש דאי לא היו מכירין ב"ד ראשון סברי הללו ב"ד שני שלעולם לא היו נזקקין לחלוץ להם ב"ד אי לאו דמכירין אותן ויטעו בכך והיו כוחבין גם חליצה. והכא נמי לרב דימי ליחוש לב"ד טועין. ומשני רב דימי בי דינא בתר בית דינא לא דייקי. הללו ב"ד שני לא ידיקרקו על ב"ד ראשון אלא סבורין הן שלא חלצו אא"כ הכירו וסומכין הללו עליהן וכוחבין והלכךן אין חולצין אא"כ מכירין כדי שלא יטעו ב"ד שני אבל להיכא דאמר שכיב מרע יש לי מנה אצל פלוני העדים כוחבין אע"ש שאין מכירין מכיר שלא יטעו ב"ד שני אבל להיכא דאמר שכיב מרע יש לי מנה אצל פלוני העדים כוחבין אע"ש שאין מכירין דאין חוששין לב"ד טועין דבתר כל עדים מדקדקי ב"ד לליהם אי ידעי גוף החוב אי לא ולא יוציאו האי מנה בלא ראיה גמורה הלכך אין חוששין כאן לב"ד טועין: פים" האב תולש. מן פירות הקרקעות הללו שכתב לבנו אותן כל ימי חייו ומאכילן לכל מי שירצה. ומה שהניח תלוש בשעת מיתה. הרי הוא ליורשים כולם: ומקשינן מה שהניח תלוש בשעת מיתה. הרי הוא ליורשים כולם: ומקשינן מה שהניח תלוש בשעת מיתה הוי ליורשין. אבל פירות מחוברין שהניח בקרקע לא היו יורשין כולן אלא דהאי בן בלבד שכתב לו גוף הקרקע. כלומר ולא היו

לו להודות לדברי חכמים ולומר כותבין משום דחין פנחי לשכיב

מכירין אלא משום דחוששין לב״ד טועין. דשמא יביאו היורשין כתב עדות הצואה לפני ב״ד ולא ידקדקו ב״ד אם עדים הללו שחתומים על אותה צואה אם לשום עדות צואה בלבד חתמו או משום שהיו יודעין באמת שפלוני היה תיר להלין שתתומים על אותה צואה אם לשום עדות צואה בלבד חתמו או משום שהיו יודעין באמת שפלוני היה חייב לו יטעו ב"ד ויאמרו ודאי לא היו חותמין אא"כ היו יודעין שהוא חייב לו והם לא ידעו אלא עדות הצואה בלבד ויחייבוהו ליתן בלא ראיה אחרת והיינו שלא כדין ומשום הכי אמרען אין כותבין אא"כ יודעין החוב. ורבנן לא חיישי דליטעי ב"ד בהכי הלכך אין חוששין לב"ד טועין אלא כותבין אע"פ שאין מכירין וב"ד ידקדקו בדבר ולא לא חיישי בלא שטר ראיה אחרת: ומאי שנא. מילתא דרב דימי מההיא דרבא: דאמר רבא אין חולצים. ב"ד יחיבו לו ליבם אלא [א"כ] מכירון שו יבמתו של זה. ומכירין נמי שוו ממאנת היא ארוסה של זה שממאנת בו לפיכך הואיל ואמרן דאין חולצין ולא ממאנין אא"כ מכירין אם לא כתבו אותו ב"ד שחלצו [בפניהם] גט חליצה או גט מיאון

מוסף תוספות